

Sygn. akt II CSK 113/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa G.P., Z.H.

i A.A.

przeciwko Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski Spółce Akcyjnej

w Warszawie

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 listopada 2017 r.,

skarg kasacyjnych powodów G.P., Z.H.

i A.A.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 14 września 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w zaskarżonej części i przekazuje
sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] zasądził od pozwanej Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski Spółki Akcyjnej w Warszawie na rzecz powoda G.P. kwotę 144 060,59 złotych, na rzecz powoda Z.H. kwotę 151 593,53 złotych oraz na rzecz powoda A.A. kwotę 152 135,94 złotych, wszystkim powodom z obliczonymi indywidualnie odsetkami ustawowymi. Odnośnie do wskazanych w wyroku kwot Sąd postępowanie umorzył, w pozostałym zakresie powództwa powodów oddalił i rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Sąd ustalił, że w wyniku prawomocnych nakazów zapłaty z dnia 27 listopada 2012 r. zostały zasądzone na rzecz trzech wymienionych powodów od Z. spółki z o.o. w P., określone w nakazach kwoty pieniężne, a następnie wszczęte przez komornika postępowania w celu zabezpieczenia zapłaty. Spółka Z. sp. z o.o., mając wierzytelność z tytułu wykonanych prac projektowych i robót budowlanych na rzecz Skarbu Państwa - Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w wysokości ponad 6 mln złotych, dokonała przelewu wymienionych wierzytelności na rzecz pozwanego Banku, tytułem zabezpieczenia swojej wierzytelności odnośnie do udzielonej gwarancji bankowej w wysokości 733 248,60 złotych. Komornik zrealizował zabezpieczenia na rachunkach bankowych Spółki Z. w pozwanej PKO BP S.A. Pozwana nie dokonała jednak wypłaty środków na rzecz komornika, gdyż egzekucja z rachunków Spółki Z. okazała się bezskuteczna. Wobec tej Spółki oddalony został w 2013 r. wniosek o ogłoszenie upadłości ze względu na jej niewypłacalność i brak majątku nawet na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego. Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany Bank otrzymał zawiadomienie o zajęciu wierzytelności z rachunków Spółki Z., lecz wbrew art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c. dokonał bez zgody komornika wypłat, czego skutkiem był brak środków pozwalających powodom jako wierzycielom tej Spółki zaspokoić należne im wierzytelności. W tej sytuacji pozwany Bank ponosił odpowiedzialność odszkodowawczą, za podstawę której wskazane zostały: art. 892 § 1 i 2 k.p.c., art. 416 k.c. oraz art. 886 § 3 w związku z art. 902 k.p.c. i art. 416 k.c.

W wyniku rozpoznania apelacji strony pozwanej wyrok Sądu Okręgowego został wyrokiem z dnia 14 września 2016 r. zmieniony przez Sąd Apelacyjny w [...] i w zasadniczej swej części powództwa wszystkich trzech powodów zostały oddalone oraz nastąpiło rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd pierwszej instancji, uznając je jednocześnie za niekompletne i wymagające uzupełnienia. W toku dalszych ustaleń okazało się, że Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad (dalej jako GDDKiA) nie miała na dzień zajęcia ani później żadnych zobowiązań wobec Z. sp. z o.o., a dokonany przelew nastąpił omyłkowo. W rezultacie kolejnych czynności powodowie wniesli o zwolnienie zajętej wierzytelności i przekazanie środków finansowych na rachunek dłużnika Z. sp. z o.o., co organ egzekucyjny uczynił. Ustalono, że pozwany Bank bez zgody komornika nie dokonał z rachunku bankowego należącego do dłużnika wypłaty do kwoty zajętej wierzytelności. Na etapie zajęcia wierzytelności mającej przysługiwać Z. sp. z o.o. wobec GDDKiA, pozwany nie występował w charakterze banku prowadzącego egzekucję, wniósł tylko do organu egzekucyjnego o zwolnienie od egzekucji zajętej wierzytelności, powołując się na umowę przelewu wierzytelności. W rezultacie ustalono, że środki finansowe otrzymane przez komornika od poddłużnika (GDDKiA) zostały zwolnione przez organ egzekucyjny spod egzekucji na wniosek powodów jako wierzycieli egzekwujących i komornik przekazał pozwanemu Bankowi dnia 5 lutego 2013 r. należącą do niego wierzytelność jako do cesjonariusza. Zdaniem Sądu drugiej instancji w tych okolicznościach nie mogło dojść do naruszenia art. 886 § 3 w związku z art. 902 k.p.c. i art. 416 k.c. Gdyby strona powodowa chciała wykazać odpowiedzialność deliktową pozwanego Banku na podstawie art. 415 lub art. 416 k.c. w związku z art. 892 k.p.c., przesłanki tej odpowiedzialności powinna wykazać, w tym przesłankę winy, jednak tego nie uczyniła. Powództwa powodów zostały uznane za przedwczesne, nawet gdyby były zasadne, gdyż prowadzą oni nadal egzekucję przeciwko dłużnikowi, spółce Z. sp. z o.o.

W skargach kasacyjnych, odrębnie wniesionych przez każdego z powodów zarzucili oni Sądowi Apelacyjnemu, w prawie jednobrzmiących skargach sporządzonych przez tego samego pełnomocnika, naruszenie przepisów prawa

materialnego, tj. art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. I Prawa bankowego w związku z art. 761 § 1 k.p.c. przez błędne niezastosowanie oraz art. 6 k.c. w związku z art. 892 § 1 k.p.c. przez niewłaściwą wykładnię. Naruszenie przepisów postępowania dotyczy art. 316 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 361 § 1 i 2 k.c.; art. 316 § 1 i 2 w związku z art. 892 § 1 k.p.c.; art. 889 § 1-3 i art. 890 § 1 w związku z art. 891 § 1 k.p.c. przez niezastosowanie wymienionych przepisów, a także art. 381 k.p.c. i art. 381 w związku z art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. i art. 6 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie; art. 892 § 1 k.p.c. oraz art. 243¹, art. 244 i art. 245 k.p.c. Skarżący wniosli o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie uchylenie tego wyroku w zaskarżonej części i uwzględnienie powództw w całości, a także zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

W odpowiedziach na skargi kasacyjne, tytułowanych przez pełnomocnika strony pozwanej odpowiedziami na kasację, odrębnie wniesionymi odnośnie do każdej skargi, ale mającymi niemal tożsame brzmienie, pełnomocnik wniósł o oddalenie skargi (sformułowane jako oddalenie kasacji) i zasądzenie kosztów postępowania wywołanego skargą kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się najpierw do zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania stwierdzić należy, że przed wydaniem wyroku przez Sąd pierwszej instancji nie było zauważone, iż została umorzona trzema postanowieniami egzekucja z powodu jej bezskuteczności; nie zauważył tego również Sąd Apelacyjny, twierdząc, że wniesione powództwa są przedwcześnie. Zasadne jest więc zarzucenie Sądowi naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. w zaskarżonym wyroku. Nastąpiło to w powiązaniu z art. 361 § 2 k.c., gdyż nie można podzielić poglądu o braku wykazania szkody przez powodów. Jest temu poświęcona ostatnia część uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, jednak nie sposób to przyjąć w sytuacji, w której umorzenie egzekucji jest istotnym dowodem powstania szkody i określenia jej wysokości. Wprawdzie w odpowiedzi na skargi kasacyjne strona pozwana usiłuje zdyskredytować oczekiwania powodów, jednak konieczne jest ustalenie rzeczywistego stanu rozliczeń między stronami.

Nie zostało wykazane, aby pozwany dopełnił obowiązków wynikających dla niego, broniąc się niezasadnie przed udzieleniem informacji komornikowi, o które ten występował. W tym zakresie ocena Sądu jest w zaskarżonym wyroku niejasna i nieprzekonująca, więc wymaga powtórnej analizy zachowania pozwanego Banku w zakresie zastosowania odpowiednich przepisów, w szczególności powołanego przez skarżących art. 889 § 1-3 oraz art. 890 § 1 k.p.c. Sąd stwierdził, że „dopiero bezskuteczność egzekucji mogłaby skutkować uznaniem, że wierzyciel poniósł szkodę w swoim majątku, identyfikowaną jako brak możliwości zaspokojenia wierzytelności przysługującej mu w stosunku do dłużnika”.

Podnieść należy, że zajęcie rachunku bankowego powoda obowiązywało, a mimo tego bank zadysponował środkami na zajęty rachunku bankowym, co skutkowało naruszeniem art. 890 § 1 w związku z art. 754¹ § 1-3 k.p.c., jeżeli nastąpiło w warunkach zabezpieczenia roszczenia i nie zostało przekonująco wyjaśnione, czy dokonane wypłaty przez Bank miały podstawę w zezwoleniu komornika (art. 890 § 2¹ zdanie pierwsze k.p.c.).

Sąd Apelacyjny winien również zbadać, czy informacje udzielane powodowi w wyniku uprawnienia komornika do uzyskiwania takich z nich, które stanowią tajemnicę bankową powodują zachowanie przez pozwaną obowiązku wynikającego z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Prawa bankowego; 'w tym zakresie nie jest przekonujące pozytywne stwierdzenie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, odnoszące się do zachowania przez pozwaną obowiązku wynikającego z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Prawa bankowego. To komornik decyduje o rodzaju potrzebnych mu informacji a nie Bank, który udzielał takie, jakie uważał za właściwe. Chodziło zwłaszcza o stan środków znajdujących się na rachunku bankowym i o status tych środków.

Naruszanie obowiązków pozwanego Banku dotyczyło postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego. Bezprawność zachowania Banku wynikała z naruszania obowiązków nałożonych przepisami i w tym sensie powodowie zarzucali mu nie wykazywanie uprawnienia do takiego zachowania, co oznaczałoby, że zachowanie to nie jest bezprawne, a zatem brak jest po jego stronie winy. Słusznie jednak pozwany Bank tłumaczy spoczywający na powodach obowiązek udowodnienia przesłanek odpowiedzialności, w tym winy, jeżeli odpowiedzialność

opiera się na tej zasadzie (art. 6 k.c.). Według Sądu, co należy podzielić, odpowiedzialność pozwanego Banku ma w tej sprawie podstawę w art. 415 lub art. 416 k.c., co należy zdecydować, w związku z art. 892 k.p.c. Nie oznacza to jednak zaniechania przedstawienia przez powodów środków dowodowych, co z kolei wiąże się z potrzebą wykazania przez powodów sięgnięcia przez pozwaną Spółkę do środków dowodowych, które nie powinny zostać pominięte przez Sąd drugiej instancji, z powołaniem podstawy w art. 381 k.p.c. W tym zakresie nie można uznać za zasadne twierdzenia Banku o bezpodstawne obciążanie go przez powodów wykorzystywaniem „taktyk procesowych i forteli”, co miałyby prowadzić do „niewyjaśnienia istoty sprawy i dojścia do prawdy” i miałyby to się stać w interesie powodów.

Przyznać należy, że ustalenia faktyczne sprawy zostały przedstawione już przez Sąd pierwszej instancji w sposób wielce zagmatwany, „lakoniczny”, jak przyznaje w uzasadnieniu Sąd Apelacyjny, ale uzupełniając wydatnie poczynione ustalenia nie przedstawił ich również wystarczająco jasno. Nie można się zgodzić, że tylko skutek nie tyle zaniedbań dowodowych, ile pewnej nieporadności dowodowej powodów, zostaje ona wykorzystana przez pozwaną Bank do „wywinięcia się” od odpowiedzialności i spotyka się to z aprobatą Sądu w zaskarżonym wyroku. Kwestia spełnienia przesłanek odpowiedzialności pozwanego Banku względem powodów powinna zostać powtórnie zbadana.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzec jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398 k.p.c.

kc